

Riksantikvarens håndverksstrategi

Utkast til rammeverk

Utkast per 3. november 2023

Innhold

1. Innledning	2
2. Bakgrunn	3
3. Relevante føringer for strategiarbeidet.....	4
4. Begrepsbruk	5
5. Ønskete effekter	6
6. Temaer for håndverksstrategien.....	7
Hvordan sikre nødvendig håndverkerkompetanse og -kapasitet i hele landet?	7
Hvordan bidra til forutsigbarhet for håndverksbedriftene?	8
Hvordan stimulere til relevant kunnskapsutvikling?.....	10
7. Avgrensning og oppfølging	11
8. Målgruppe og medvirkning.....	11
9. Organisering.....	12
10. Fremdriftsplan	13

1. Innledning

Håndverkere som arbeider med fredete og verneverdige bygninger, anlegg og fartøy må ha kunnskap og kompetanse om tradisjonelt håndverk og istandsetting. Riksantikvaren ser at det er stadig mer krevende å få tak i håndverkere med riktig kompetanse. Riksantikvarens håndverksstrategi skal bidra til å styrke kompetanse og kapasitet innenfor tradisjonelt håndverk.

Håndverksutvikling er et sektorovergripende tema. Mange sektorer har interesser, ønsker og behov for utviklingen av håndverksfagene. For å finne felles satsningsområder, mål og tiltak er vi avhengig av et godt samarbeid mellom de som setter rammebetingelsene for utdanning og opplæringstiltak og de som har ønsker om kompetansebygging.

Rammeverket for «Riksantikvarens håndverkstrategi» beskriver prosessen og hvilke tema og problemstillinger strategien skal handle om.

Behovene til Riksantikvaren, regional kulturmiljøforvaltning med fylkeskommunene og Sametinget, og andre aktører innenfor kulturmiljøforvaltning er utgangspunktet for denne håndverksstrategien. Innspill fra håndverkere, bransjeorganisasjoner og utdanningssektoren vil er premissgivende for av strategien. Nøkkelord er dialog og samarbeid på tvers av sektorer.

Rammeverket er utarbeidet på bakgrunn av en spørreundersøkelse for kulturmiljøforvaltningen om behovene for strategisk innsats innenfor håndverksutvikling og annet tilgjengelig kunnskapsgrunnlag.

Rammeverket skal legges til grunn for strategiprosessen som gjennomføres i 2024.

Riksantikvaren ønsker innspill til rammeverket, og særlig til de tre foreslåtte temaene for strategien. Vi sender derfor rammeverket på høring til berørte parter og ber om innspill innen 5. januar 2024.

Strategiens rammeverk fastsettes i januar 2024. Strategiarbeidet planlegges ferdigstilt i 2024.

Med vennlig hilsen

Turid Kolstadløkken
Avdelingsdirektør
Kulturminneavdelingen

Jorid Martinsen
Prosjektleder håndverksstrategi
Seksjon for rådgivning og tilskudd

2. Bakgrunn

Tilgang på riktig håndverkerkompetanse og gode utdanningsmuligheter innenfor tradisjonelle håndverk har direkte konsekvenser for ivaretagelse av bygnings- og fartøyarven. Tradisjonell håndverkskompetanse har også en egenverdi som immateriell kulturarv det er verdt å verne og videreføre.

Som nasjonal kulturmiljømyndighet er det Riksantikvarens ambisjon å sikre eiere og forvaltere god tilgang på nødvendig kompetanse for å ta vare på fredete og verneverdige bygninger, anlegg og fartøy. Mangel på håndverkere gir utfordringer, og uten håndverkeren stanser istandsettingsprosjektene.

De seneste 10-15 årene er det etablert flere utdanningstilbud og opplæringsarenaer for tradisjonelt håndverk og istandsetting. I den senere tiden har særlig bygningsvern- og fartøyvernsentrene gjort seg gjeldende som læringsarenaer, samt enkelte museer. Det er også etablert en rekke kurs og opplæringsprosjekter fra frivillige organisasjoner, foreninger og ideelle stiftelser. Dette er gode tiltak, men ikke tilstrekkelig for å dekke behovet.

Vi ser også et høyere antall klimarelaterte skader på kulturminner. Dette øker behovet for istandsettingskompetanse, samt stiller krav til faglig utvikling for å forstå det nye skadebildet og konsekvensene av klimaendringene.

Markedet for antikvarisk istandsetting av fredete og verneverdige bygninger ble i 2022 beregnet til å være 1000 millioner kroner årlig. Det er allerede krevende å få tak i håndverkere til å dekke markedets behov. Oppdragsmengden og behovet for håndverkere kommer til å øke ytterligere når Barne- og familiedepartementets kirkebevaringsfond trer i kraft. Det er signalisert at det vil tildeles inntil 500 millioner kroner årlig fra dette fondet til istandsetting av kirker.

Rapporten *Kirkenes særskilte verdier* som ble utarbeidet av Kirkelig arbeidsgiverorganisasjon, Norsk håndverksinstitutt og Riksantikvaren i 2022 konkluderer med at behovet for flere utøvere innen de verneverdige tradisjonshåndverksfagene er stort.

Riksantikvaren ser på det kommende kirkebevaringsfondet som en gledelig styrking av kirkene og av håndverksfeltet, men også som en utfordring for eiere og forvaltere, da det ikke finnes nok håndverkere til å dekke behovet per i dag. Behovet for håndverkere til å jobbe med kirkene er akutt. Kirkebevaringsfondet fører samtidig til at det eksisterende behovet for antikvarisk istandsetting og oppdragsmengden for håndverkere vil være høy og stabil i en lang tid fremover. Denne økingen i markedet utløser en mulighet for styrket interesse for og rekruttering til tradisjonshåndverk.

Byggenæringen er i tillegg i en endringstid, og det er høyere forventninger til ombruk av eksisterende bygninger. I et klima- og ombruksperspektiv er kunnskap om restaurering og bruk av tradisjonelle metoder og materialer nødvendig for å velge riktige og bærekraftige istandsettingsløsninger for eldre bygninger, uavhengig av vernegrad.

Med bakgrunn i disse utfordringene og mulighetene ser Riksantikvaren et behov for en strategisk innsats for å bidra til utvikling av kapasitet og kompetanse innenfor tradisjonelle håndverksfag og antikvarisk istandsetting.

Det er nødvendig med tiltak som kan sette flere håndverkere i stand til å jobbe med kulturminner både på kort og lang sikt. Behovet er stort over hele landet, men det er også geografisk variasjon på hvor kritisk håndverkermangelen er.

Riksantikvarens håndverksstrategi skal ha et langsiktig perspektiv. Vi vurderer en varighet fram til 2030. Strategien vil følges opp med en handlingsplan som kan brukes som grunnlag for andre aktører som jobber med utdanning og opplæring av håndverkere.

3. Relevante føringer for strategiarbeidet

Behovet for en håndverksstrategi er forankret i Meld.St 16 (2019-2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken*. I meldingen foreslås det å videreføre og utvikle etter- og videreutdanningstilbudet for håndverkere innen restaurering og istandsetting av bygninger og fartøy. Målet er å bidra til styrket kompetanse og kapasitet innenfor tradisjonshåndverk og økt kunnskap om istandsetting og ombruk av eldre bygninger, anlegg og fartøy.

Norge har ratifisert en rekke internasjonale konvensjoner som er normgivende for arbeidet på kulturfeltet og for arbeidet med håndverksstrategien. I denne sammenhengen kan UNESCOs konvensjon for vern av verdens kultur- og naturarv av 1972 (Verdensarvkonvensjonen) nevnes. Verdensarven i Norge skal være fyrtårn for beste praksis i forvaltningen av natur- og kulturarv, og det stiller svært høye krav til kompetanse og kunnskap om istandsetting, restaurering og håndverk.

I tillegg legger UNESCOs konvensjon for vern av den immaterielle kulturarven av 2003 føringer for arbeidet. Håndverkstradisjoner er et av fem domeneområder som nevnes spesielt i denne konvensjonen. Da Norge ratifiserte 2003-konvensjon, understreket Stortinget at urfolks og nasjonale minoriteters kulturarv skulle prioriteres i implementeringen.

Sametingsmelding om samisk kulturminnevern ble vedtatt av Sametinget 11. mars 2021. I denne meldingen peker Sametinget på at det er store utfordringer innenfor håndverket og at mangel på håndverkere er en stor risiko for ivaretagelse av samiske bygninger.

Meld. St. 12 (2020–2021) *Nasjonale minoriteter i Norge – En helhetlig politikk* omhandler også i noen grad tradisjonelt håndverk.

I Meld. St. 23 (2020-2021) *Musea i samfunnet – Tillit, ting, tid* sier regjeringen av behovet for håndverkskompetanse i museumssektoren er økende.

Håndverksstrategien skal også bidra til måloppnåelse for de kommende bevaringsstrategiene som er under utarbeidelse i Klima- og miljødepartementet og Barne-

og familiedepartementet på hhv. kulturmiljøfeltet generelt og på kirkefeltet. Strategien skal følge Klima- og miljødepartementets kunnskapsstrategi (2021-2024).

Det finnes en rekke felles europeiske mål for å senke klimagassutslippene, hvor ivaretagelse av kulturarv ses på som en del av løsningen. Strategiarbeidet skal følge opp anbefalingene i EU-rapporten *Strengthening cultural heritage resilience for climate change - Where the European Green Deal meets cultural heritage* (2022).

Det kommende kirkefondet og kompetansebehovet denne satsingen fører med seg er av særlig betydning i utformingen av håndverksstrategien. Strategien vil følge opp behovene som er skissert i rapporten *Kirkenes særskilte verdier* (2022).

Utdanningsdirektoratet har ansvar for videregående opplæring. Det er særlig utdanningstilbudene innen utdanningsprogrammene *Bygg- og anleggsteknikk* og *Håndverk, design og produktutvikling* som omfattes av strategiarbeidet, men også andre utdanningstilbud kan være av betydning for arbeidet som nå iverksettes. I tilbudsstrukturen finner vi fag som ivaretar tradisjonelle håndverksfaglige teknikker, metoder og materialer. Rådene er satt sammen av arbeidslivets parter, samt andre interessenter og fylkeskommunene.

Det er fylkeskommunene som beslutter dimensjonering av utdanningstilbudene. Det er flere pågående prosesser knyttet til å videreutvikle utdanningstilbudene, blant annet gjennom oppfølging av Meld. St. 21 (2020–2021) *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden*. Samarbeid med regionalforvaltningen vil være en forutsetning hvis handlingsplanen skal inneholde tiltak rettet direkte mot utformingen av opplæringstilbud på dette nivået.

Pågående prosesser i byggenæringen med utvikling av bransjeprogram kan bli relevant i strategiens handlingsplan.

4. Begrepsbruk

I dette dokumentet bruker vi begrepene tradisjonshåndverk eller tradisjonell håndverkskompetanse når det er snakk om håndverkutøvelse på bakgrunn av kunnskap om opprinnelig material- og teknikkbruk, primært knyttet til før-industrielle håndverkspraksiser. Begrepet tradisjonshåndverk er i allmenn bruk hos kultur- og utdanningssektoren, samt i UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven.

I rammeverket til strategien bruker vi tradisjonell håndverkskompetanse som en samlebetegnelse som både omfatter tradisjonell håndverksutøvelse innenfor allmenne håndverksfag som tømmer og murer, men også verneverdige håndverksfag med kritisk få utøvere. I henhold til UNESCOs 2003-konvensjon innebærer begrepet også også håndverk som utøves uten å ha status som et fagområde, men denne kategorien håndverk anser Riksantikvaren ikke som en vesentlig del av dette strategiarbeidet.

Begrepet verneverdige tradisjonshåndverk brukes spesifikt når det er snakk om fagene i fag- og yrkesopplæringen som ivaretar tradisjonelle håndverksfaglige teknikker, metoder og materialer, Utdanningsdirektoratet fører en liste over hvilke fag dette gjelder, og per 2023 står om lag 40 fag på denne listen. Norsk håndverksinstitutt definerer dette som fag med få utøvere og som ivaretar tradisjonelle håndverkskunnskaper.

Når vi snakker om de allmenne håndverksfagene, mener vi fag innenfor bygg- og anlegg i utdanningssektoren. Dette omfatter både det byggenæringen omtaler som de store håndverksfag, som tømrer, og mindre håndverksfag som murer, blikkenslager og maler.

Begrepet håndverksutvikling bruker vi som en samlebetegnelse for kunnskaps- og kompetanseutvikling innenfor utdanning-, næring- og kultursektor, hvor målet er mer kunnskap om og i tradisjonelle håndverk.

5. Ønskete effekter

For Riksantikvaren er det viktigste resultatet av strategien at eiere og forvaltere av kulturmiljø får tilstrekkelig og stabil tilgang på kompetente håndverkere i et langtidsperspektiv.

Strategien skal være et verktøy for Riksantikvaren og kulturmiljøforvaltningen i arbeidet med å øke kompetansen og kapasiteten innenfor relevante håndverk. Det er et mål at strategien også skal bidra til styrket samarbeid med bransjeorganisasjoner, opplærings- og utdanningssektoren.

Riksantikvaren ønsker at strategien skal bidra til langsiktige og varige løsninger for opplæring og kompetansebygging innenfor tradisjonell håndverkskompetanse. Samtidig er behovet for håndverkere i mange tilfeller akutt, og forslag til hva som kan gjøres på kort sikt vil også være en del av strategien.

Det er også et ønske at strategien skal synliggjøre behov for nødvendig kunnskapsutvikling innenfor håndverksfagene.

Vi ser også at tilgang på og behov for håndverkere med riktig kompetanse varierer i ulike deler av landet. En ønsket effekt av strategien er at det vil være tilgang på relevant kompetanse i hele landet.

Et langsiktig mål for strategien er også at statusen til den tradisjonelle delen av håndverksfagene øker, og at flere velger tradisjonshåndverk som yrke.

Riksantikvaren ønsker at strategien fører til at aktuell kunnskap om tradisjonell byggeteknikk og materialkvalitet tas i bruk av yrkesutøvere med relevante roller i ivaretagelse av eldre bygninger. Et bedre samarbeid mellom disse gruppene er også nødvendig.

6. Temaer for håndverksstrategien

Basert på den innledende spørreundersøkelsen, tilbakemeldinger fra regionalforvaltningen og generell kjennskap til kulturmiljøfeltet foreslår Riksantikvaren at strategien tar utgangspunkt i tre hovedtema:

- *Hvordan sikre nødvendig håndverkerkompetanse og -kapasitet i hele landet?*
- *Hvordan bidra til forutsigbarhet for håndverkere og byggenæringen?*
- *Hvordan stimulere til relevant kunnskapsutvikling?*

Temaene dekker ikke alle utfordringer og behov innenfor vern og videreføring av tradisjonelle håndverksfag. Temaene angir områder hvor vi mener Riksantikvaren kan bidra til å styrke relevant håndverkskompetanse og -kapasitet knyttet til et mangfold av kulturminner.

Hvordan sikre nødvendig håndverkerkompetanse og -kapasitet i hele landet?

Riksantikvaren har de siste årene gjennomført flere kartlegginger av handverkertilgang og kompetanse. En samlet kulturmiljøforvaltning melder om store behov for økt tilgang på kompetent arbeidskraft. Behovet varierer fra fylke til fylke. I Nord-Norge oppfatter Riksantikvaren at situasjonen vanskelig innenfor alle tradisjonelle håndverk.

Det er generelt størst mangel på murere, malere og blikkenslagere med kompetanse på tradisjonelt håndverk. I de allmenne byggfagene utgjør tradisjonell kunnskap en for liten del av det moderne utdanningsløpet. I disse fagene er det behov for et langt større antall håndverkere med kompetanse til å arbeide med kulturminner, og det er her det store volumet mangler.

I de verneverdige tradisjonshåndverksfagene, hvor det er langt færre utøvere, er situasjonen kritisk for flere fag. Det er gjerne snakk om håndverkere med sårbar spesialistkompetanse. Oppdragsmengdene innenfor disse feltene er ikke like stor eller stabil, men kompetansen er likefullt nødvendig for å ivareta materiell kulturarv.

I strategiarbeidet må de allmenne håndverksfagene og de verneverdige tradisjonshåndverksfagene i noen grad differensieres. Tiltakene må tilpasses hvilken type spesialisering som kreves for å lære seg faget, hvordan læringen foregår og hvor stort markedet er.

Innsats for å styrke rekruttering inn i tradisjonshåndverksutdanning og -bransje er viktig. Det er nødvendig med tiltak som raskt gjør flere håndverkere i stand til å arbeide med kulturminner, men det er også nødvendig med langsiktige tiltak som sikrer en stabil rekruttering til fagene. Det er også behov for å se på hvordan man kan sikre at dyktige håndverkere forblir i faget.

Strategiarbeidet skal bygge på relevante kartlegginger og eksisterende kunnskap om kompetansebehov, utdanningsløp og opplæringstiltak. Der denne oversikten mangler kan det bli aktuelt med supplerende kartlegginger.

Ulike sektorer har ansvar for utdanningsløp og utviklingen av håndverkskunnskap i byggenæringen og kulturmiljøforvaltningen. Det er behov for bedre dialog og samordning av virkemidler på tvers av disse sektorene.

Det er også viktig å ivareta den internasjonale og grenseoverskridende kompetansen, som blant annet er typisk for håndverksutøvelsen i Sápmi.

Fylkeskommunene har ansvar for de yrkesfaglige utdanningene i videregående skole og i fagskolene. Etter- og videreutdanningstilbudene driftes av ulike aktører, blant annet bygningsvern- og fartøyvernsentre, bransje, museer, universitet og høyskoler, og da ofte i samarbeid mellom flere av disse. I tillegg har flere av de samme aktørene og de frivillige organisasjonene relevante kurs.

Problemstillinger:

- Hva skal til for å rekruttere flere til håndverksfagene og beholde håndverkere i yrket?
- Det finnes flere utdannings- og opplæringstilbud – både uformelle kurs og opplæringstiltak og utdanningstilbud på videregående, fagskole og universitets- og høyskolenivå. Hvilken type kompetansetiltak har ønsket effekt på kort og lang sikt?
- Hvordan utvikle og videreutvikle relevante utdannings- og opplæringstilbud innen håndverksfagene?
- Spesialistkunnskap og -kompetanse i tradisjonelt håndverk er krevende å opparbeide, da det i de fleste sammenhenger krever lang læretid. Spesialistkompetansen er også sårbar, da det er få utøvere i landet som har denne kompetansen. Hvordan kan denne typen kunnskap best læres og læres bort?
- Håndverkerkapasiteten og -kompetansen varierer i ulike deler av landet. Er det nødvendig å differensiere kompetansetiltak for å bøte på dette?
- Er det behov for et økt nordisk og internasjonalt samarbeid for å verne og videreføre håndverkstradisjoner?
- Kan virkemidlene i ulike sektorer samordnes for å bidra til relevant kompetanseutvikling og økt håndverkskapasitet?

Hvordan bidra til forutsigbarhet for håndverksbedriftene?

Uten en trygg og stabil ordretilgang over tid, er det vanskelig for bedrifter å investere i kompetanseløft for ansatte eller for enkeltpersonsforetak å satse på å tradisjonshåndverk.

Riksantikvaren har fått tilbakemelding om at håndverksbedriftene trenger mer forutsigbarhet i tilgangen til oppdrag innenfor kulturmiljøvernet.

Det er viktig at markedets størrelse og etterspørsel etter kompetente fagfolk blir formidlet til bransjene det gjelder, og at bransjene stimuleres til å investere i opplæringstiltak og kompetanseløft rettet mot istandsetting/kulturmiljømarkedet.

Vår oppfatning er at det til nå har det vært satset for lite på å bygge opp kompetanse på tradisjonelt håndverk i byggebransjen.

Kompetansekravene kulturmiljøforvaltningen setter kan være krevende å forstå og tolke. Dette kan være en hindring for enkelte håndverkere som har interesse for tradisjonshåndverk, men som opplever at kompetansekravene er så strenge at det ikke er mulig å ta steget inn i bransjen.

For mindre håndverksbedrifter med spesialistkunnskap oppleves det utfordrende å vinne gjennom i anbudsrunder.

Det er også en utfordring at eiere og forvaltere ikke vet hvordan de får tak i riktig håndverker, og håndverkerne på sin side ikke vet om de relevante oppdragene. Det finnes flere bygnings- og fartøyvernssentre, fylkeskommuner og andre rådgivningstjenester som fungerer som mellomledd, men tilbudet er ikke likt over hele landet.

Det er i dag lite systematisk dialog mellom kulturmiljøforvaltningen og relevante bransjeorganisasjoner. Dette kan være en utfordring med tanke på å synliggjøre behov for kompetanseutvikling.

Problemstillinger:

- Hvordan kan kulturmiljøforvaltningens virkemidler og arbeidsmetoder tilpasses så de skaper forutsigbarhet for håndverkerne?
- Hvordan stimulere håndverkere, bedrifter og bransjer til å satse på markedstilpasset kompetanseheving og spesialisering på tradisjonshåndverk og istandsetting etter antikvariske retningslinjer?
- Hvordan sikre at riktig kompetanse blir benyttet? Er det behov for sterkere eller annen bruk av kompetansekrav og sertifiseringer enn i dag?
- Kan det gjøres tiltak for å bidra til at flere bedrifter kvalifiserer seg/vurderes som aktuelle i konkurranser? Kan offentlig sektor gjennom anbudsprosesser, rammeavtaler, lærlingklausuler og store byggeprosjekt stimulere til bruk av kvalifiserte håndverkere og -lærlinger?
- Hvordan kan eiere enklere vite hvor de finner rett håndverker? Og hvordan kan håndverkeren få vite om de aktuelle oppdragene?

- Hvordan sikre at utøverne av verneverdige tradisjonshåndverks benyttes i relevante istandsettingsprosjekter? Hvordan sikre bærekraftig kapasitet i verneverdige tradisjonshåndverksfag der markedet ikke er stort nok til å sikre en stabil inntjening?

Hvordan stimulere til relevant kunnskapsutvikling?

Kunnskap om tradisjonelle teknikker og materialbruk er viktige for bevaring av fredete og verneverdige bygninger, anlegg og fartøy. Behovet for denne kunnskapen øker når samfunnet og byggebransjen skal omstille seg fra prioritering av nybygg til økt tilpasning og ombruk av eksisterende bygninger. Eldre bygninger er bygget etter andre tekniske prinsipper og forskrifter enn dagens. Disse bygningene bør i mange tilfeller rehabiliteres og istandsettes i henhold til samme prinsipper som de er bygget etter for å sikre varige, gode løsninger. I byggenæringen og hos materialprodusenter er det derfor behov for økt kunnskap om materialkvalitet, eldre byggeskikk og tradisjonelle håndverksmetoder.

Kunnskap om materialkvalitet er også immateriell kulturarv som handler om natur- og naturbruk, og er verdt å ta vare på i seg selv.

Istandsetting av eldre bygninger er et viktig tiltak for å redusere klimagassutslipp. Det er nødvendig å utvikle kunnskap om hvordan istandsetting, rehabilitering og ombruk av bygninger og bygningsdeler kan bidra til å forlenge levetiden på bygninger, og redusere frekvensen på istandsettinger.

Kulturmiljøforvaltningens erfaringer fra effektiv gjenbruk av bygninger der kulturminnekvaliteter blir ivaretatt bør samles inn og benyttes som kunnskapsgrunnlag – og deles og formidles.

Vi trenger mer kunnskap om det nye utfordringsbildet klimaendringene skaper og hvordan skader på eldre bygninger, relatert til klimaendringer, kan håndteres samtidig som kulturmiljøverdier blir godt ivaretatt. Kunnskapen som finnes og utvikles hos kulturmiljøforvaltningen om ivaretagelse av kulturminner i et endret klima bør tas i bruk av andre sektorer. Historisk klimatilpasning, som tidlige tiders plassering av bygninger i landskapet med hensyn til klimatrusler, er også et relevant tema.

Mange museer forvalter kulturhistoriske bygninger og fartøy, fungerer som bygningshistoriske arkiv og er i tillegg viktige læringsarenaer. Museene har ansatte med stor kompetanse på tradisjonshåndverk, bygningsvern og ivaretagelse av kulturarv. Mange museer samarbeider med utdanningssektor og med byggenæringen, men vi ser behov for et mer systematisk samarbeid slik at denne kunnskapen større grad kan komme byggenæringen og utdanningssektoren til gode.

Problemstillinger:

- Et villere og våtere klima utfordrer tradisjonell vern- og vedlikeholdspraksis. Hvordan bygge kunnskap om antikvarisk istandsetting i et endret klima med et nytt skadebilde på materiell kulturarv?

- Hvordan tilrettelegge for kunnskapsutvikling på bruk av tradisjonelle materialer?
- Oppdatert materialkunnskap og kunnskap om å ivareta kulturminner bør være temaer som opptar flere enn kulturmiljøsektoren. Hvordan sikre at oppdatert kunnskap tas i bruk av håndverkere, arkitekter, ingeniører med flere?
- Hva kan gjøres for å skape et bedre samarbeid mellom byggenæring, utdanningssektor og kulturmiljøsektor i kunnskapsutvikling om tradisjonelle metoder og materialer, til bruk i både istandsetting av fredete og verneverdige bygninger og eldre bygninger uten vernestatus?
- Hvordan dra bedre nytte av museenes kunnskap om ivaretagelse av eldre bygninger, anlegg og fartøy?

7. Avgrensning og oppfølging

Riksantikvaren har ikke formelt ansvar for etablering av utdanningstilbud eller gjennomføring av utdanningstiltak. Vi har imidlertid et ansvar for å bidra til gode rammevilkår for vern av kulturmiljø, og skal bidra til at eiere av kulturminner og kulturmiljø har tilgang på de ressurser som trengs for at kulturminner sikres et godt og langsiktig vern.

Riksantikvaren har ikke ansvar for all tradisjonell håndverkskunnskap definert som immateriell kulturarv. Strategien vil derfor dreie seg om håndverkskunnskap nødvendig for å ivareta den materielle kulturarven.

Håndverksstrategien kan foreslå endringer i virkemidler Riksantikvaren har ansvar for. I strategien kan det også bli aktuelt å foreslå tiltak for andre sektorer og forvaltningsnivåer der dette kan bidra til å nå strategiens mål.

Eiernes bestillerkompetanse omtales i liten grad av strategien. Riksantikvaren har allerede gitt en anbefaling til Klima- og miljødepartementet om utvikling av regionale rådgivningstjenester der denne tematikken er omtalt.

Strategien skal ha et langsiktig perspektiv, med forslag til tiltak som kan gjennomføres både på kort og lang sikt. Strategiperioden foreslås i første omgang å vare til 2030.

8. Målgruppe og medvirkning

Formålet med strategiarbeidet er å identifisere felles behov, mål og forslag til tiltak for å stimulere til ønsket utvikling innen tradisjonelle håndverk.

Strategien skal utarbeides i tett samarbeid med Utdanningsdirektoratet, Direktoratet for høyere utdanning og kunnskap, Kulturdirektoratet, Byggenæringens landsforening og Norsk håndverksinstitutt, som alle er representert i prosjektets styringsgruppe.

Målgrupper

Hovedmålgruppen er kulturmiljøforvaltningen og deres innsats rettet mot håndverksutvikling. Det er et mål at strategien skal bidra til en koordinert oppfølging av satsninger innen tradisjonelle håndverksfag, rekruttering til håndverksyrkene, vern og videreføring av håndverk, på tvers av sektorer og næring.

I tillegg vil håndverkere, byggebransjen, utdanningssektoren og andre deler av kulturvernet være viktige målgrupper for det langsiktige arbeidet.

Bred prosess

For at strategien skal være nyttig for fylkeskommunene, Sametinget, statlige sektorer, næringen, kunnskapsinstitusjoner, museer og andre deler av kulturmiljøforvaltningen er det viktig med en bred medvirkning. Riksantikvaren vil legge til rette for at ulike aktørene med eierskap til og interesser innen feltet deltar i utforming av strategien.

Håndverkernes perspektiv på hva som skal til for å lykkes med strategiarbeidet er vesentlig. Bransjeorganisasjonene og utdanningsinstitusjoner vil være viktige partnere i dette arbeidet.

På bakgrunn av rammeverket settes det ned referansegrupper. Referansegrupper drøfter problemstillinger, bidra med analyser og kunnskapsgrunnlag. Vi etablerer en gruppe for hvert tema. Sammensetning av medlemmene i referansegruppen avgjøres på bakgrunn av vedtatt rammeverk for strategien.

Fylkeskommunene og Sametinget er sentrale

Det er avgjørende at regional forvaltning blir involvert i arbeidet og kjenner seg igjen i problemstillingene. Vi vil bruke eksisterende arenaer som høstmøte, regionalledersamling og faglige forum for å orientere om og be om innspill til strategien. I tillegg legger vi opp til en prosess der fylkeskommunene og Sametinget deltar med fagressurser inn i de tematiske referansegruppene. Alle forslag til tiltak som handler om hva regionforvaltningen kan gjøre, vil diskuteres med fylkeskommunene og Sametinget først.

9. Organisering

Strategiarbeidet ledes av Riksantikvaren og har bredt og tverrsektorielt nedslagsfelt. Strategien med tilhørende tiltaksplan skal lanseres høsten 2024.

Styringsgruppen for strategiarbeidet ledes av Riksantikvaren, og består av Kulturdirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, Byggenæringens Landsforening og Norsk håndverksinstitutt. Styringsgruppen skal bidra til å styrke faglig bredde og forankring for strategiarbeidet.

Prosjekteier har ansvar for utvikling av styringsdokumenter, ressursavsettelse til prosjektledelse og drift. Prosjekteier er Turid Kolstadløkken, Riksantikvaren.

Prosjektleder har ansvar for å drive prosessen, utarbeide strategien og sørge for at kravene til medvirkning blir oppfylt. Prosjektleder er Jorid Martinsen, Riksantikvaren.

10. Fremdriftsplan

Høsten 2023 ble det gjennomført en spørreundersøkelse om behov for strategisk innsats i kulturmiljøforvaltningen og hos andre interessenter. Innspill herfra er lagt til grunn for dette rammeverkets forslag om temaer for strategiarbeidet. Strategiens rammeverk fastsettes i januar 2024 etter høring.

I perioden januar-april 2024 vil relevante aktører inviteres til å delta i strategiarbeidet i referansegrupper og i ulike medvirkningsarenaer. Referansegruppene settes sammen og tilpasset de temaene strategien skal omhandle.

Utkast til håndverksstrategi planlegges sendt ut på høring i april-mai 2024. I perioden april-juni 2024 vil vi invitere til høringsmøter og be om innspill på strategiforslaget.

Strategiforslaget oversendes fra prosjektets styringsgruppe til Riksantikvaren for beslutning høsten 2024. Det er en målsetting at Riksantikvarens håndverksstrategi blir vedtatt i løpet av 2024.

